

PREDAREA LA ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR, O PROVOCARE PENTRU FIECARE DASCĂL

Prof. înv. primar Violina Armanca
Școala Gimnazială „Andrei Șaguna” Turda

I. Preambul

„Un om fusese o frunză, dar numai Om cu Om au izbutit să crească și să se facă pom.”

Tudor Arghezi

De timpuriu, primul meu dascăl, mama m-a ajutat să deslușesc lumea înconjurătoare prin intermediul cuvintelor fermecate ale poveștilor.

Profesorul universitar emerit Constantin Cucuș de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași susține prezența unei „porniri a copilului” înspre a afla, această înclinație naturală orientându-se spre activitatea de cunoaștere, care se concretizează prin multiplele întrebări pe care acesta le adresează adulților. Senzația de a nu se simți singur este principala sursă de seninătate și echilibru în viața copilului.

Între cele opt tipuri de inteligență pe care Howard Gardner (1999) le propune în „Teoria inteligențelor multiple”, se numără și inteligența interpersonală, care exprimă capacitatea de a înțelege mesajele celorlalți oameni și de a colabora între ei, precum și inteligența intrapersonală, care vizează capacitatea copilului de a se înțelege pe sine și de a face alegeri eficiente în viață.

În lucrarea de față, în capitolul al treilea, voi aborda cu precădere ultimele două tipuri de inteligență care, prin intervenția adultului, părinte sau educator, pot fi cu ușurință potențate sau inhibate. Văzând în jur atât de multe și extrem de variate gesturi agresive specifice acelor care nu au forța psihologică de a-i accepta pe ceilalți, consider că este momentul potrivit ca și noi, educatorii, să ne îndreptăm efortul spre creșterea gradului de concentrare pe nevoile celorlalți și pe relațiile mutuale dintre elevi.

În genere, ființa umană este deopotrivă generatoare, dar și consumatoare de iubire, iar punctul de plecare îl reprezintă cultivarea timpurie a dispoziției de a iubi, promovând acea frumusețe interioară care generează și robustețe intelectuală, dar și naturalețe, sinceritate, generozitate, empatie, izvorâte dintr- creștere infinită în iubire.

Psihiatrul italian Giacomo Dacquino constată: „În epoca noastră, oamenii cultivă raționalitatea, dar neglijează dimensiunea emoțional-afectivă sau apelează la surrogate ale acesteia din urmă. La o analiză fugitivă, fascinează cei dotați cu inteligență,

frumusețe, bogăție, notorietate, prestigiu social.¹ („Paura di amare. Come evitare e superare i fallimenti affettivi”, Mondadori, 2013, p. 88). De ce oare căutăm inconștient iubirea? Același analist italian răspunde: „Cel care este incapabil să iubească, e incapabil să se facă iubit!”(Ibidem, p.93).

Copiii, tinerii și adulții de mai târziu, nu au nevoie doar de bunuri materiale, ci mai ales de „simț axiologic”. Pentru o bună creștere, aceștia au nevoie de „un munte de iubire” exigentă².

II. Delimitări conceptuale

• Dizabilitățile copilului neiubit

Copiii părinților reci și detașați emoțional pornesc în viață cu un mare handicap: dependență de alții, tendință spre conformism, dorință de a trece neobservați, dificultăți în a crea noi relații, preferința de a se atașa de lucruri mai mult decât de persoane și prezintă incapacitate de a colabora, preferând viața și activitățile solitare.

Negarea de sine la copii apare atunci când aceștia devin victimele propriilor părinți hipo-afectivi, ale căror reguli camuflau, de fapt, o altă scară de valori (rol public, succes etc).

În schimb, dacă sunt dedicați și altruști, părinții vor reuși să indice o direcție corectă de evoluție în viața copiilor lor, or aceasta poate fi considerată adevărata moștenire și cadrul de formare al copilului până la deplina inserție socială de după perioada adolescenței.

Odată cu ruperea de realitate, vine și răzvrătirea. Hiperprotectivitatea maternă și răsfățul patern conduc pe nesimțite copiii spre eșec, acte antisociale și lipsă de responsabilitate. Un „raport paritar” cu copiii creează mai multă incertitudine și confuzie în viața acestora întrucât, neavând conștiința existenței unor norme de comportament, permisivismul fără frontiere a substituit simțul datoriei³.

„A ști nu mai este un scop în sine, ci un pas intermediar”, o premisă care asigură saltul spre „a ști să faci”, „a ști să fii” și „a ști să devii”⁴.

• Relativitatea morală și absența unor axe valorice ferme în societatea contemporană

Instituția familiei pare să sufere în prezent mutații profunde: divorțuri din ce în ce mai numeroase, dar și timpul tot mai redus dedicat copiilor datorită exacerbării obligațiilor profesionale, toate acestea constituind surse importante de distorsiune în ceea ce

¹ Mondadori, „Paura di amare. Come evitare e superare i fallimenti affettivi”, p.88

² Prof. Dr. Arhim. Teofil Tia, „Paternitatea adevărată: un munte de iubire exigentă”, Cluj-Napoca, 2018

³ Jean Sevilla, „Corectitudinea morală. Căutăm cu disperare valori”, Editura Humanitas, București, 2009, p. 14

⁴ Văideanu, „Sinteze...”, 1988, p. 16

privește influențele educative ale familiei asupra formării conștiinței și conduitei morale a copiilor.

Datorită acestui declin al educației familiale, școlii îi revine implicit o răspundere și o implicare sporită în devenirea morală a copiilor, concentrându-și acțiunile educative pe multiple planuri.

Sub o formă sintetică, principalele metode de realizare a educației morale, respectiv de formare a conștiinței și conduitei morale a elevilor ar fi: dialogul pe teme morale, studiul de caz, aprobarea și dezaprobarea morală, exercițiul moral, explicația morală, dar și povestirea morală.

III. Poveștile terapeutice – metodă de dezvoltare emoțională și premisă în realizarea educației caracterului

„Consider că acum avem mulți oameni de succes, dar prea puțini oameni de caracter. E nevoie să ne implicăm în educarea caracterului copiilor, încă de la cele mai fragede vârste”. Alec Blenche

Întregul proces de învățământ are la bază comunicarea. În context școlar, folosim sintagmele de „comunicare educațională” și „comunicare didactică”.

Comunicarea educațională presupune conceptul de intervenție educativă, definit ca orice act uman prin intermediul căruia se realizează o anumită influență asupra unui individ, influență capabilă să determine o anumită reacție a acestuia, o anumită modificare a personalității sale. Aceste modificări pot afecta toate dimensiunile personalității: intelectuală, afectivă, atitudinală, comportamentală, acțională”⁵.

În accepțiunea aceluiași autor, comunicarea didactică reprezintă o formă particularizată a comunicării educaționale, dar și a celei interumane, care vizează transmiterea unor conținuturi specifice disciplinelor în cadrul procesului instructiv-educativ în mediul școlar.

O importanță deosebită în cadrul orelor de limba și literatura română, revine exercițiilor de compoziție (compunerilor), care au rolul de a dezvolta gândirea logică și creatoare, fiind un bun prilej de manifestare a imaginației și fanteziei, în care se oglindește experiența acumulată cu mult efort: „Compunerea-i precum o casă,/ Este a ta și e frumoasă,/ Tu ai făcut-o cu gândire/ Și-n ea e trudă și simțire”⁶. (Marcela Peneș) .

⁵ Ion Albulescu, Horațiu Catalano, „Sinteze de pedagogia învățământului preșcolar”, Editura DPH, București, 2019, p. 149

⁶ Mariana Sandu, Adriana Spînu, „Călătorie în lumea cuvintelor. Arta redactării compunerilor – clasele III-IV”, Editura Ars Libri, 2010

Pentru a veni în sprijinul elevilor mei de clasa a III-a în vederea inițierii în arta redactării compunerilor în stil artistic, m-am gândit să creez o lucrare originală, de tip narațiune, cu valențe terapeutice, pe care am intitulat-o „Hora prieteniei” (Anexa 1).

În orele premergătoare, am realizat câteva dialoguri cu caracter deschis, pe teme morale, având ca subiect de discuție „prietenia”, după care, luând în considerare capacitățile empatice ale elevilor, am încercat să creionez un suport motivațional, având ca punct de pornire o experiență imaginată, cu valoare de ideal sau, mai bine-zis, care să servească drept model pentru interiorizarea valorilor și principiilor morale legate de prietenie.

Mi-am structurat ideile povestirii după algoritmi specifici unei compuneri. După un „dialog cu mine însămi”, am conștientizat ceea ce aveam să transmit elevilor prin alegerea și formularea concretă a subiectului povestirii. A urmat invențiunea (personajele implicate: reale, personificate, însuflețite), dispozițiunea (care a presupus ordonarea într-o succesiune logică a acțiunilor) și, bineînțeles, alocuțiunea, în care am dezvoltat conținutul în funcție de obiectivele propuse: cauza (mobilul) care a produs întâmplarea, momentul cel mai important/emoționant al întâmplării, sentimentele generate de acțiunile personajelor și, mai ales, învățăturile extrase prin intermediul acestui „studiu de caz” cum l-aș mai putea numi, prin identificarea situației-problemă (abandonarea cu ușurință a prietenilor (jucăriile de pluș) care le-au oferit copiilor clipe fericite în timpul iernii, gestul plin de mărinimie al primăverii de a-i ajuta să depășească „obstacolul” (pragul casei), care de altfel a rămas fără izbândă, acceptarea cu seninătate a situației create și găsirea soluției care le-a readus stare de bine, de confort (jucăriile de pluș se prind și ele în horă în casa bunicii), asumarea comportamentului greșit din partea celor patru verișori și redobândirea echilibrului interior după trăirea unui sentiment de vinovăție (copiii își strâng la piept jucăriile dragi), dovedind prin aceasta loialitatea și empatia, de care, de fapt, erau capabili.

Metaforele din povestire le-am „descifrat”, pe înțelesul copiilor, fără ca termenul să fie menționat: „Bătrânul Timp” ne sugerează ideea de statornicie a naturii care-și urmează fără întrerupere cursul prin perindarea celor patru anotimpuri. Cele „nouă zâne” oglindesc ideea de bine care guvernează întregul Univers. „Umbrela” cireșului înflorit ar putea să însemne faptul că niciodată nu trebuie să ne considerăm învinși de obstacolele care se ivesc în cale, nici chiar atunci când „căderea” s-ar putea produce din neglijența noastră. Gândurile bune sunt tot atâtea mâini nevăzute, dar simțite, care ne aduc alinare, înmiresmându-ne sufletul și făcându-l iar și iar să înflorească... Prietenia adevărată însă, e o floare rară (cireșul nu înflorește decât o

singură dată). Prietenia se poate pierde și se recâștigă greu. „Amurgul” serii ne trezește la realitate: starea de bine nu ține o veșnicie, iar bucuria se împletește adesea cu tristețea. Cu toate acestea, dacă ne lăsăm prinși în „hora prieteniei” (acceptăm ajutorul în situații critice), bucuria se va reîntoarce „agale” în sufletul nostru, alungând semi-întunericul amurgului. Dacă ne păstrăm calmul și liniștea interioară, acestea ne ajută să descoperim „cheia” în rezolvarea tuturor dilemelor inerente. Cu puțin efort, autocontrol, curaj, spontaneitate și optimism vom putea redeveni ceea ce am fost: copiii „dolofani”, plini de iubire, sinceritate, generozitate, bucurie, speranță și mulțumire.

IV. CONCLUZII

Pentru o educație de calitate, noi, educatorii, avem datoria morală de a-i ajuta pe copii să devină asertivi printr-o inteligență emoțională validată de un comportament psihonoțional viguros, sănătos, chiar dacă niciodată nu vom putea atinge perfecțiunea.

„Autocontrolul, însă este cel care ne ajută să cucerim lumea.” (Paulo Coelho)